WIKIPEDIA

Joruban kieli

Joruba on nigeriläiskongolaisten kielten atlanttiseen haaraan kuuluva kieli, jota puhutaan Länsi-Nigeriassa ja Beninissä sekä Kuubassa, jonne se rantautui orjakaupan myötä. Noin 21 prosenttia Nigerian väestöstä puhuu jorubaa, mikä tekee siitä maan toiseksi suurimman kielen hausan jälkeen. Joruba on sukua binille ja igbolle, joita puhutaan myös Nigeriassa.

joruba	
Oma nimi	yorúbà
Tiedot	
Alue	Nigeria, Benin, Togo
Virallinen kieli	Nigeria
Puhujia	noin 30 miljoonaa
Kirjaimisto	latinalainen kirjaimisto
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	nigeriläiskongolaiset kielet
Kieliryhmä	kwanilaiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	yo
ISO 639-2	yor
ISO 639-3	yor (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=yor)
	Ohje

Joruba on tonaalinen kieli, jossa tavujen äänenkorkeus vaikuttaa sanan merkitykseen. Siinä on kolme äänenkorkeutta: matala, keski ja korkea. Matala äänenkorkeus merkitään graviksella ja korkea akuutilla. Keskikorkeutta ei merkitä lainkaan. Rakenteeltaan joruba on hyvin analyyttinen, eli sanat eivät taivu käytännössä ollenkaan.

Jorubassa ei ole lainkaan kieliopillista sukupuolta. Kielen kaksi kolmannen persoonan persoonapronominia, *ó* ja *wọ́n*, erottelevat kohteen iän, eivät sukupuolen perusteella.[1]

Kirjoitus

Jorubaa kirjoitetaan latinalaisilla aakkosilla. Siinä on kolme erikoismerkkiä, avoimia vokaaleita merkitsevät ẹ ja ọ sekä suhu-ässää merkitsevä ṣ.

A	B	D	E	Ẹ	F	G	Gb	H	I	J	K	L	M	N	O	Ọ	P	R	S	Ṣ	T	U	W	Y
a	b	d	e	ẹ	f	g	gb	h	i	j	k	l	m	n	o	ọ	p	r	s	ṣ	t	u	w	y
[a]	[b]	[d]	[e]	[ɛ]	[f]	[g]	[g͡b]	[h]	[i]	[ʒ]	[k]	[l]	[m]	[n]	[o]	[ɔ]	[p]	[r]	[s]	[ʃ]	[t]	[u]	[w]	[j]

Jorubassa on neljä nenävokaalia, jotka merkitään vokaalin jälkeisellä n:llä. Ne ovat: in, un, ẹn ja ọn. Lisäksi kirjoituksessa merkitään joskus an, joka kuitenkin äännetään samalla tavalla kuin ọn.

Sanasto

Joruban sanasto koostuu pääasiassa VKV(KV)-tyyppisistä sanoista, missä V = vokaali ja K = konsonantti.

- àjànàkú = norsu
- àkùkọ = kana
- ènìyàn = ihminen
- ẹran = liha
- ẹranko = eläin

- ilé = talo
- òrìṣà = jumala
- ọmọ = lapsi

Joruban kielellä on yhteistä sanastoa igbon ja hausan kanssa. Lisäksi jorubaan on lainattu jonkin verran sanoja englannin kielestä.

joruba	igbo	suomi
apá	aka	käsi
ẹnu	ọnu	suu
imú	imi	nenä
òkúta	okwute	kivi

joruba	hausa	suomi
fìtílà	fitila	lamppu
ràkúnmí	rakumi	kameli

Lähteet

1. Oyèrónkẹ́ Oyěwùmí: *Invention of Women : Making an African Sense of Western Gender Discourses*, s. 40. University of Minnesota Press, 1997. ISBN 9780816624409.

Beninin kielet

fon | fulani | gbe-kielet | joruba | mina | ranska | tem | tol | waama